

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์ จังหวัดกำแพงเพชร

สแกน QR Code
เพื่ออ่าน E-Book
และแผ่นพับด้าน
การเกษตร เพิ่มเติม

Website

<https://www.opsmoac.go.th/kamphaengphet>

จัดทำ : กลุ่มสารสนเทศการเกษตร
สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร

การอนุรักษ์ดินและน้ำ

แผ่นพับด้านการเกษตร

โดย สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกำแพงเพชร

“การอนุรักษ์ดินและน้ำ” พระราชบัญญัติพัฒนาที่ดิน พ.ศ.2551 ให้คำนิยามการอนุรักษ์ดินและน้ำ หมายความว่า การกระทำใดๆ ที่มุ่งให้เกิดการระวังป้องกันรักษาดินและที่ดินไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม สูญเสีย รวมถึงการรักษาปรับปรุง ความอุดมสมบูรณ์ของดิน และการรักษาน้ำในดินหรือบนผิวดินให้คงอยู่ เพื่อรักษาคุณธรรมชาติให้เหมาะสมในการใช้ประโยชน์ที่ดิน ในทางเกษตรกรรม ซึ่งสามารถแบ่งมาตรการในการอนุรักษ์ดินและน้ำได้ 2 วิธี คือ มาตรการทางวิธีกัล และมาตรการทางวิธีพืช

1. มาตรการทางวิธีกัล

เป็นวิธีการควบคุมน้ำไหลบ่าหน้าดิน โดยการสร้างสิ่งกีดขวางความลาดเทของพื้นที่และทิศทางการไหลของน้ำ ช่วยลดและชะลอความเร็วของกระแสน้ำ เป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ดินและน้ำที่ค่อนข้างถาวร และมีประสิทธิภาพสูง แต่ลงทุนค่อนข้างสูง และต้องใช้ความชำนาญในการก่อสร้าง

1.1 การไถพรวนและปลูกพืชตามแนวระดับ เป็นการไถพรวน หว่าน ปลูก และเก็บเกี่ยวพืชไปตามแนวระดับ ขวางความลาดเทของพื้นที่ เพื่อเพิ่มการซาบซึมน้ำของดิน รักษาความชุ่มชื้นในดิน ควบคุมการไหลบ่าของน้ำ และการชะล้างพังทลายของดิน

1.2 ขั้นบันไดดิน เป็นการปรับพื้นที่เป็นขั้นๆ ต่อเนื่องกันคล้ายขั้นบันไดเพื่อปลูกพืช มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อลดความยาวและระดับของความลาดเท เพื่อสะดวกในการไถพรวนและเก็บกักน้ำ

ขั้นบันไดดิน เป็นการปรับพื้นที่เป็นขั้นๆ ต่อเนื่องกันคล้ายขั้นบันไดเพื่อปลูกพืช

ภาพจาก : โครงการสถานีพัฒนาการเกษตรที่สูงตามพระราชดำริ บ้านสะจุก-สะแกียง จ.น่าน

1.3 คันดิน คันดินเป็นสิ่งก่อสร้าง ที่สร้างขวางความลาดเทของพื้นที่ โดยพื้นที่จะถูกแบ่งออกเป็นช่วงๆ เพื่อเก็บกักน้ำไหลบ่าในแต่ละช่วงหรือเบนน้ำไหลบ่าออกไปจากพื้นที่เพาะปลูก

1.4 คันชะลอความเร็วของน้ำหรือฝายน้ำล้น คันชะลอความเร็วของน้ำหรือฝายน้ำล้นเป็นสิ่งก่อสร้าง ที่สร้างขึ้นในพื้นที่ที่มีการชะล้างพังทลายของดินแบบร่องลึก โดยสร้างขวางเป็นช่วงๆ ในร่องน้ำที่มีกัดเซาะด้วย เศษไม้ เศษพืช หิน ดิน หรือคอนกรีตก็ได้

1.5 คุรับน้ำขอบเขา คุรับน้ำขอบเขาเป็นคุรับน้ำที่สร้างบริเวณขอบเขา ตามแนวระดับหรือลดระดับเป็นรูปสามเหลี่ยม หรือรูปสี่เหลี่ยมคางหมู เพื่อลดความยาวของความลาดเทของพื้นที่เป็นช่วงๆ เพื่อเก็บกักน้ำหรือระบายน้ำออกไปในทิศทางที่ต้องการ

1.6 บ่อดักตะกอน บ่อดักตะกอนเป็นบ่อขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเพื่อดักตะกอนที่ไหลมาตามทางระบายน้ำก่อนลงสู่บ่อน้ำประจำไร่นา ช่วยดักตะกอนที่ไหลมาตามน้ำไม่ให้ลงไปทับถมบ่อน้ำประจำไร่นา ทำให้อายุการใช้งานของบ่อน้ำยาวนานขึ้น และเป็นการรักษาคุณภาพของน้ำอีกด้วย

1.7 บ่อน้ำในไร่นา/สระน้ำ/บ่อเก็บน้ำ เป็นพื้นที่ที่สร้างขึ้นโดยการขุดหรือทำคันดินล้อมรอบ สำหรับเก็บกักน้ำไว้ใช้ในพื้นที่การเกษตร

2. มาตรการทางวิธีพืช

2.1 การปลูกพืชคลุมดิน เป็นการปลูกหญ้าหรือพืชตระกูลถั่วคลุมดิน เพื่อปกคลุมผิวดิน ช่วยควบคุมการชะล้างพังทลายของดินและปรับปรุงบำรุงดิน

2.2 การคลุมดิน การคลุมดินเป็นการใช้วัสดุต่างๆ คลุมดิน เช่น เศษซากพืช พลาสติก กระดาษ และอื่นๆ เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดินและรักษาความชื้นไว้ในดิน

2.3 การปลูกพืชปุ๋ยสด การปลูกพืชปุ๋ยสด เป็นการปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อไถกลบคลุมเคล้ากับดิน เช่น บอเทือง ถั่วพราง ถั่วพุ่ม โสนต่างๆ เป็นต้น เป็นการเพิ่มธาตุอาหารให้แก่ดิน

2.4 การปลูกพืชสลับเป็นแถบ เป็นการปลูกพืชที่มีระยะปลูกถี่และห่างเป็นแถบสลับกันในลักษณะขวางความลาดเทของพื้นที่ ปกติประกอบด้วยแถบพืชที่ช่วยอนุรักษ์ดิน เช่น พืชคลุมดินสลับกับแถบพืชไร่ เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง เป็นต้น

2.5 การปลูกพืชหมุนเวียน เป็นการปลูกพืชสองชนิดหรือมากกว่าหมุนเวียนในพื้นที่เดียวกัน ควรจะมีพืชตระกูลถั่วอยู่ในระบบด้วยเพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้แก่ดิน

2.6 การปลูกพืชแซม การปลูกพืชแซมเป็นการปลูกพืชตั้งแต่ 2 ชนิด ขึ้นไป บนพื้นที่ในเวลาเดียวกัน โดยทำการปลูกพืชที่สองแซมลงในระหว่างแถวของพืชแรกหรือพืชหลัก

2.7 ไม้บังลม ไม้บังลมเป็นแถบต้นไม้หรือหญ้าสูงที่ปลูกเป็นระยะๆ โดยมีระยะห่างของแถบที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการสูญเสียดิน สูญเสียน้ำ และผลเสียหายที่จะเกิดแก่พืชอันเนื่องมาจากแรงลม

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์